

Foglalat: Magyar- és Erdélyország (kinevezések; pesti vásár; időjárás; új csatorna a Fertő's Rábcza közt; Tresztia falu iskolája). Anglia (Brougham's a' hirlapok; Stanley szavai; tory rágalom; új orange-páholy Dublinban; O'Connell és Raphael; hirlapi viták's egyveleg). Franciaország (francia hirlapok hangja Russzia iránt; Allard tábornok indiai régi pénzei; hami foglyok's a' t.). Spanyolország (új ütközet october 27—28ikán; baleari szigetek iránt alkudozás, 's a' t.). Amerika (hírek egy. statusokból és Délamerikából). Svéd- és Németország. Schweiz. Elegyhírek. Bankrészevény.

MAGYAR- és ERDÉLYORSZÁG.

Pozsonyban a' RR. kerületi ülésben a' kiszemelt tárgyak fölött vitatkoznak.

Ő cs. kir. fölsége mint az ausztriai cs. Leopoldrend nagymestere gróf Mittrowszky főkanzellárhoz novemb. 14kén. intézett kabineti legfensőbb irata szerint gróf Zichy Ferencz fő lovászmestert v. belső t. tanácsnokot's bihari főispánt, az említett ausztriai cs. rend nagy keresztjével méltóztatott megajándékozni.

Bécsben a' cs. közöns. udvari Kamara, a' keblében megürült udv. concipistai hivatalra a' magy. kir. udv. Kamara egyik concipistáját Igyártó Pált nevezte ki.

Mai Értesítő lapunk közli az épen végbe ment pesti vásáron keletbe jött folyóárt. Átalján szólván e' vásár igen alul tengett a' középszerűsége, habár eleje némileg elevenebbnek mutatkozik is. Fontosabb czikkelyek közt egyedül a' finom gyapjunak volt kapós kelete, mi természetesen árát meglehetősen emelé. Más nyers termékek főképp gabonafajak valódi bosszankodást okoztak árusaiknak, mert vevő hijányában a' szorultabb rész úgy adá a' mint kérték, a' tehetősb rész pedig kénytelen vala lerakatni. Ez annál váratlanabb, mert köztudomás szerint az ideai gabonatermés nagy része még számos helyen nyomtatatlan hever. Az ázalék, len, kender, méz, viasz, olaj's juhbőr jó áron kelt. Szarvasmarhának a' dög miatt folyvást száll az ára, 's vevőre nem talál; ellenben a' ló ára növekszik. Kézműárakra nézve szinte silány volt a' vásár, 's a' részletes kereskedés, melly vásári alkalommal a' nyers-terméki keletnek szinte következménye szokott lenni, igen lanyhán folyt. A' tömérdek nyers marhabőrnek semmi beese.

Tek. Pest vmegyének e' vásári alkalommal folytatva tartott közgyűlésében a' marhahus ára egy krral följebb emeltetett. — Ugyan e' gyűlésben a' Pest megyei épülő színházra (a' keresési utíra) tett magányos ajánlatok mennyisége, némi építési szerekén kívül, 6 ezer vto fra ment.

Magyar-Óvár. Nov. 10kén ment véghez ünnepélyesen amaz új nagy csatorna megnyitása melly a' Rábcza folyótul kezdve Bösárkányon alul egész a' Fertő tóig Paumgartenen felül egye-

nes vonalban nyulik. A' Magyar-Óvári uradalom már a' mult tavaszon 9000 ölet ásatván ki e' csatornábul, Eszterház uradalom még 7000 öllel hosszabbítá meg azt's közelebb tökéletesen elvégeztetvén a' munka, az ünnepélyes megnyitás a' fenmondott napra határozottatott. Az e' végre összehozott nagy számu sokaság előtt Eszterházy Pál ő hgsége muzsikaszó és álgyudörgés közt maga tette az első ásonyomot a' Fertő vizének béeresztésére; utána pedig követék példáját Szegedy Ferencz verőczei főispán ur's Wittmann Antal ur Károly főherczeg ő fönsége jószágai főkezmányzója. Ez egy új nevezetes csapás a' 100,000 holdnál is több helyet elfoglaló vén söppedékes Hanságnak, 's ha még körüle a' célba vett többi hasonló terv is lételre jut, kétséget nem szenved, hogy e' nevezetes mocsárt egykor csak a' történetírásból isméréndjük. Presb. Ztg.

A' szokatlan időjárás mindenütt kellemetlen akadályokat's a' mezei gazdaságban tetemes hátramaradást szül. Somogyban, Zalában, Veszprémben's másutt is még igen sok föld vettellen. A' burgonya igen sok helyen földbe fagyott, pedig kivált felső vidékinken e' jótékony terméki ág nagy tápláléka a' szegénységnek. — Erdélyben az Oláhországba vivő kereskedési utat a' hidegek előtti sok esőzés annyira elrontotta, hogy october végén mindennap 5—600 ember dolgozott rajta, 's novemb. 2kaig az ut még sem volt járható. — Pozsonyban novemb. 15ikén szedték ki a' hidat, szinte a' tolongó jég miatt.

Körösbánya (Erdélyben) october 30k. Ns. megyénk keblében Tresztia nevű oláh faluban, minden előleges tervezés nélkül egy falusi iskola állott föl. Szomorú tapasztalás szerint illy intézetek növekedése, hol iskolaház hol tanító hijánya miatt, lassan eszközöltetik és sokszor csak azon okból is, hogy annál tökéletesbek lehessenek, megindításuk elhalad, — pedig az órák komoly intésselröppennek ezt perezeve: „akarjatok! mert mi emberi erőn felül nincs, az mind megtörténhetik.“ Jeles példája előttünk, az említett falu földesasszonya, ki városi lakását falusival cserélvén föl, ott leányai neveltetését szorgalmazta, itt rájok a' tanítást bizta, 's így 3 leánya (mellyek legidősbike 14 esztendő) fölügyelete alatt

kevés hónap alatt minden tanító és tanulóház nélkül (mert tulajdon szük házokban foly a tanítás) annyira vivék a' mind két nemü oláh gyermekeket, hogy a' nagyobbak 's jelesbek magyarul meglehetősen olvasnak, irnak, csevegnek és tanítják a' kisebbeket; 's csinosak annyira hogy piszkost és batoralant közöttük nem láthatni. Egy reggeli oda érkeztemkor, így mond a' levelező, a' gyermekek vidám csoportja hangos „jó reggelt“ kívánt nekem. Szép reggel volt! Tresztianak, gondolám magamban, arany bányája van, de iskolája többet ér aranynál. Erd. Hir.

ANGLIA.

Brougham lord újra magára ingerlé a' lapírókat. Az Edinburgh-Reviewban egy cikkelyt olvashatni, melly következő czimü: „A' parlament utolsó ülése; a' felsőház.“ E' cikkely védelmezi a' felsőházat mint intézvényt, de tetemes javításokat ajánl, 's mond részére szükségeseeknek. Efölött a' cikkely szerkezete olyan, hogy belőle mind a' conservativek, mind a' radicalok helyeket idéznek, mintha az ő irányukat pártolná az. A' cikkely szerzőjének Brougham lordot tartják. Egy Courier-közlötte helyen többek közt így szól: „Az előbbi ministeriumok igen érzették, hogy létük az udvar kedvezésétől, a' peerek hajlandóságától 's bizonyos lépcsőig a' néptől is függött, a' mostani pedig nem csak érzi, de tudja, hogy a' nép tetszése 's vonzalma tartja őt fen. A' nép e' tetszését a' torylapok ugyan nem akarják megengedni, de a' többi független lap igen is bizonyosnak hirdeti azt.“ Azonban noha javítani javasolja e' cikkely is a' felsőházat, határozottan ellenmond mindazáltal választás általi összeállítatásának. Pedig ezen utolsó véleménynek nem csak a' radical lapok, de még a' ministeriek, sőt magok a' ministerek is kedvezni látszanak. — Egy francia ujság szerint d. Carlos hónapos költsége hiteles kutfók után öt millió frankra megyen: „Ez, úgymond a' lap, királyságnak ország nélkül egy kevéssé még is sok.“ —

Az agricultural society (gazdasági egyesület) évenként lakomát szokott tartani. Ez idén Stanley lord volt az előlülő, 's midőn egészségre aldomást mondottak, jeles beszédet tartott Anglia aristokrátiájáról, mellyel nevét az egybegyült vendégek összekapcsolták. Miután az angol aristokrátiáról azt mondotta, hogy belé tartozik mind az, kit születés, vagyon 's egyéb kül viszony a' nép hegyébe magasztalt 's hogy egyszersmind az minden érdemnek nyitva áll, így zárá beszédét: „Ezeknél fogva büszke vagyok nevémet Anglia aristokrátiájával egybekapcsolva hallanom. Arra építetek, hogy valamennyi osztály érzeni fogja kölcsönös függelmét, mellyben egymáshoz áll; hogy valamennyi osztály meg fog győződni azon nagy

igazságról, hogy valamennyi, 's mindegyik egyetértésében boldogulásában áll az egésznek szerencséje, dicsősége, 's jólléte 's a' t.“

Említettük, mi bosszus rágalommal szólnak a' whigeokról a' toryk, új példát mondunk erre a' következő nyilatkozásában Josua King nevü, több rendü egyházi jövedelmet bíró lelkésznek a' ches-teri lakomán: „Olly annyira utálok, úgymond, mind azt, ki az irlandi egyház-kifosztásra szavazott, hogy szégyenleném magamat velök, vagy közülök bármellyikkel is egy szobában lenni, kivéven két kikötés alatt, tudnillik meg legyen engedve kalapomat egész ott létem alatt fejemen tart-hatnom, nehogy ellopja valaki; azután hogy zse-bemben pénz nélkül mehessek oda, nehogy ki-lopja valaki.“ A' Standard szinte illy ragalmazó cikkben oda nyilatkozik, hogy az alsóház szabadelmü többsége csupa koldusból áll, kik rendesen helyeiken vannak ott (tudnillik az ülésekben) hogy hideg időben fűtött szobában lehessenek. — Ezen valóban hitvány bosszontásokra a' Spectator az alsóházi szabadelmü tagokat pénztehetségök szerint, osztályozza föl 's e' következményt adja: Az alsóház szabadelmü többségének tagjai, számra 320an, többnyire — 307en, — sajátképen a' pénz-vagy birtok-aristokrátiához tartoznak, kik közül 68an lordok vagy nagy földbirtokosok később szülöttei, 's a' többiek is függetlenül élnek jövedelmeikből. A' 213 közül pedig 53 gazdag kereskedő, pénzváltó, kézmű-birtokos, 25 ügyvéd, 12 tiszt a' seregnél vagy a' hajóhadnál, 's csak 24 nem tartozik ezen osztályok közül egyikhez sem, mint dr. Bowring, Roebuck, a' két Ruthven, két Bulwer, 's többen; de ámbár e' férfiakat épen vagyonsaknak nem mondhatni, értelmességök által még is igen jelesek, mindazáltal némi részben kisebb ingatlan mezei jószágok birtokosai. „Kitetszik ez osztályozásból, mi alaptalan számítások 's állításokkal leplezik a' toryk ügyefogyottságukat. —

O'Connellt bizonyos Raphael, irlandi követ arról vádoló, hogy pénzt vön el tőle azon kikötés mellett, mellynél fogvást a' parlamentti követségre őt ajánlani, 's ha megválasztatása kétségbe vonatnék, védelmezni is fogja. Az ajánlást O'Connell megtevé, 's Raphael csakugyan meg is választatott, de választatását a' parlamentbiztosság félreveté, 's Raphael most azon panaszkodik, hogy O'Connell őt védelmezni, 's pedig saját költségén védelmezni nem akarja. A' közönség feszülten várja O'Connell igazló választát; addig a' Morning-Chronicle szerint az sül ki a' dologbul, hogy Raphael részrehajló előadásából is kitetszik, mikép saját kezei nem tiszták az ügyben. — A' Morning-Chronicle egy új orangepáholy-fölállítást jelent Dublinban, melly-

nek neve: „A' királyné páholya.“ „A' lázadás ezen új fészkeinek felavatása valóban szent-ségtelenítő vallásos szertartások közt ment véghez. — Elölülök voltak ottan nagytiszt. J. M. Maurea, és Judkin Buller uu., mint tudva van, Haddington lord igazgatásabuzgó hivei. Az első áldomás így hangzott: „A' király és jobb tanácsadók neki!“ a' 2ik: „A' mi protestans királynénk!“; a' 3dik: „Királyi nagymesterünk, ő magassága Cumberland herceg!“ (Kilenczszert kilencz tetszékialtás.) Ha az áldomások ezen sorát tekinti az ember, könnyen általláthatni, milyen: „Üdvöz legy te, ki jövendő vagy-ra!“ mutat az.“ A' M. Chronicle az orange-férfiak azon reményét akarja értetni, mellyel azok Cumberlandt hget hiszik jövő királynak Nagy-Britanniában. Pedig bizony nagyon megcsalatoznak. — Egy londoni levelező nov. 3ról azt mondja: Fairman alezredes a' M. Post lapban ellenmondott Haywood ur által azon ellene felhozott vádnak, mint ha Cumberland hg 's Kenyon lord meghagyta-ból, kik intézik az orangepáholyok dolgait, a' mostani király letételén munkáltak volna, 's a' vádat rágalomnak nyilvánítá. Ellenben Haywood a' vádat ujonta ismétli, 's azt toldja még hozzá, hogy még más három „atyafi“ is hallá azon lázasztó beszédet, mellyel Fairman őket lovalta, 's készek tanukul föllállni, ha szükséges. A' dolog tehát hihetőleg nem maradhat sokáig ezen állásban, 's a' világ bizonyosan meg fogja tudni: mennyire igaz a' főtoryk ezen lázasztó szándéka, kik pedig mindenkor törvényt forgatnak szájokban. —

A' parlamenti választók jegyzéke bizonyosan oda mutat, hogy a' reformpárt hivei számasabbak mint a' toryk, mert minden módon azon vannak a' torylapok, hogy a' ministeriumot a' parlament-feloszlatástól elrettentsék. 'S minek is osztlatnák föl a' ministerek a' parlamentet, ha ugyan mérséklett rendszabályokban (ugymond az Oxford-Herald) a' mostani parlament is támogatni fogja őket? A' feloszlatást csupán akkor szándékolhatnák, ha remélhetnék, hogy a' népre hivatkozás új erőt adna nekik. — Ez azonban csak vesztüket fogná siettetni. Álljanak el O'Connelltól, 's javasoljanak mérséklett rendszabályokat, akkor szükségtelen lesz a' parlament-feloszlatást próbálni.“ A' ravasz Standard e' cikkelyre azt jegyzi meg: ő nem akarja ugyan mondani, hogy Melbourne kabinetét ezen viselet meg fogja menteni, de azt elláthatni, hogy csak illy viselet volna képes azt megmenteni. —

A' megholt Ashburton lord furcsa oklevelet hagyott hátra, ugymint a' szerencsétlen Stuart Mária valamennyi származékai törzsök-fáját. Ehből azt vehetni ki, hogy e' nemzedék-fa-készítés-

kor Europa valamennyi koronás feje, a' portugáli, 's bajor királyt, ugyszinte Bernadotte-ot, a' svéd királyt kivéve, e' szép skót királyné utódjaihoz tartozék. Valamennyi akkor élő utódjai száma 316 volt, tehát valamennyien, még a' Reichstadti herceget is oda értve, örököségi vonalon állottak a' britt királyszékre. —

Az angol lapok új vitás kérdést említenek Anglia és Russzia közt, ugymint Amerika éjnyugoti partján Stikin folyó hajózását. Az angol szállítvány parancsnoka, ugymond a' Times e' tekintetben, visszavonult hogy megkímélje a' vérontást, az oroszok pedig ama' pontra gyarmatot határozta állíttatni. Az egyezés 11 cikkelye következésében szoros tudósítás fog mind a' két kormányhoz e' dolog iránt küldetni, 's vitályok hihetőleg még fontossá válhatik. — Az angol újságok bujósdit játszanak a' franczia kormánnyal, 's közönséggel. A' Times, a' Journal des Débats 's franczia kormány, meg az angol kabinet közt kitört félreértések és meghasonlások következésiben azt mondotta elsőben, hogy ő volt első, ki kételkedett rajta: valljon a' Journal des Débats valóban a' franczia kormány érzelmét fejezi e ki; azután pedig, hogy nem igaz, a' mit beszéltek, mintha a' franczia első minister azt mondotta volna, hogy a' Journal des Débats megszűnt a' kormány organuma lenni. — A' Globe ezen állításokra azt mondja, hogy ő gyanakodott első azon vádak igazságán, mellyeknél fogvást a' franczia kabinetnek carlospárti érzelmek tulajdonítottak, a' második állítást pedig így módosítja: ő nem mondotta, hogy a' Journal des Débats megszűnt organuma lenni a' franczia kormánynak, hanem csak azt, hogy Broglie hg határozottan ellenmondott, hogy a' Journal des Débats speculansai a' franczia kormány nézeteit fejezik ki, 's arról nem tehet, hogy egyik reggeli lap e' szavait úgy ismétlé, mintha Broglie hg. Granville lordnak azt nyilvánította volna, hogy a' Journal des Débats nem organuma többé a' fr. kabinetnek. Hogy illy nyilatkozásnak kelle történni, maga a' Journal des Débats azon cikkelye is megbizonyítja, mellyben oda nyilatkozáék, hogy ő a' franczia kabinet organuma lenni soha sem törekedett, hanem mindig független volt. A' följebbi cikkelyből azonban az tűnnék elő, hogy a' Journal des Débats az maradt a' mi volt, tudnillik a' kormány organuma, mivel saját állítása sem azt mondja, hogy nem volt organuma, hanem csak, hogy az lenni nem törekedett. 'S mint-hogy a' lapnak magának legjobban kellett volna tudnia: történt e vele valóban változás vagy sem, 's e' történetett változást sem el nem ismeri, sem nem tagadja, azt kell gyanítani, hogy csalárdkodik.

Néhány nap előtt sokat beszéltek bizonyos kihívásról pisztolyra, mellyet a' middlesex-i béke-

birók elnöke a' londoni mayornak küldött, mert ez őt egy a' newgatei börtönök igazgatását illető ügyben közbenvetve igaztalanságról vádolta. A' lordmayor, minthogy a' bajvivást a' city első tiszviselőjéhez nem illőnek ítélte, a' kihívás-hozónak ajtót mutatott, a' kihívó ellen pedig főbenjáró vádat támasztott. —

FRANCZIAORSZÁG.

Egy párisi levelező nov. 2ról azt írja Parisból, hogy d. Carlos, ha Franciaországból élelem- 's hadiszerrrel segítetteti nem fog, télen által főn nem tarthatja magát. — Azt mondják: Pepin-nél megtalálták Fieschi erőműve rajzolatját. Morey gyomorrákja miatt nehezen fogja a' pör végét elérhetni. — Paris igen megtelik angolokkal, kik télen által, a' helyett hogy Olaszországba mennének, Parisban fognak maradni 's mulatni. — A' belga hírlapok állítása szerint Gérard marsal azt nyilvánította, hogy ő a' belga kamarák által neki szavazott kardot nem fogadhatja el. Ezen elmélőzések okai azonban nem mondatnak meg. — A' híres Dupuytren muzeuma pathologiai-anatomiai készületekre már megnyitott. Két szép, tágas, üveg edényekkel megrakott teremből áll az az orvosi iskola utcájában.

Említettük, hogy valamint az angol lapok hangja megváltozott a' francia kormány iránt, úgy a' francia lapokéin is Russzia iránt tetemes változást vehetni észre most. A' Journal des Débats újabb példáját adja ennek egy cikkelyében, melyet Schnitzler: „La Russie, la Pologne, és la Finlande“ czimű statistikai munkájára közre tett. Elsőben is a' szerzőt, ki Russziát szerfölött gyöngének rajzolja, részhajlatlanságaért igen dicséri, azután pedig illy elmékedésekre fakad: „Mit itéljünk e' részletekből Russziára nézve? nem mást, mint, hogy Oroszország gyöngé, hogy hatalmi épülete roszul van összeillesztve, ragasztva 's így könnyen megrendíthető? Nem! mert ez önhiúságra adna alkalmat 's okot, 's nincs előttünk semmi veszélyesb, mint nagy bizakodás Oroszország iránt. Mi mind-ebből csak azt következtetjük, hogy Russziának nincs ugyan még meg teljes hatalma, de hogy épen útban van megszerzeni azt, 's hogy ezen ország külön részei nincsenek még is rendíthetlennül összeforrva. Oroszország csak öregedés által erősülhet. A' külön nemzeteknek csak hódításban lehet közérdekre találniok, 's egyszersmind az gátolhatja meg őket, hogy természeti függetlenségökre visszatérjenek 's a' t.“ —

A' National szerint a' hami foglyoknak más helyet adandnak börtönül, 's ha kivánni fogják, elkülönítendik őket egymástól. Mostani fogságheilyöket egészségtelennek mondják. Pierre-Chatel főlegvárt Ain megyében említik azon helynek, hova vitetni fognak vagy Blaye várat. — Ramier rak-

hajó és Castor hajó, mely Orleans herceget Corsicába szállítja, éjjel oct. 31e és nov. 1e közt egymásba ütköztek. A' zökkenés olly heves volt, hogy Ramier rakhajó tetemes sérve miatt Toulonba volt kénytelen visszatérni, Castor pedig, mely semmi kárt nem szenvedett, tovább folytatá utját. — Egy lap azt mondja, Orleans herceg a' mascarai táborozás után hosszabb ideig fog alkirályképen Algierben maradni, hogy a' kezdő gyarmatozásnak nagyobb bátorságára 's buzdítására szolgáljon. —

A' Bons Sens azt beszéli: Allard tábornok sok régi pénzt hozott magával Indiából, melyek közül legtöbb Nagy Sándor indiai expedíciójaig hat föl, 's közülök némelyeket épen ott találtak, hová a' történetírók 's földleírók amaz ütközetet helyezik, mely Porus sorsát elhatározá. A' többi még öbb koru ennél is. A' kormány e' drága gyűjteményt, mely 400,000 frankra becsültetik, megakarja vásárolni. A' tábornok e' pénzen a' francia fegyvergyár különféle készítményeit akarja megszerzeni, melyek közt vagy 400 mellvasat, a' lahari vasasok egy ezrede számára, továbbá mindenféle pattantyús erőmű-mintát 's a' t. — Pagnerre könyvárost, mert az 1789iki, 1792iki 's 1830iki republicanus dalokat kiadta, a' törvényszék félévi fogságra, 's 500 frank birságra ítélte. A' dalok közt volt egy: A' tolvaj kérelme a' francziák királyához“ egy másik, melyben Lapoire atyáról 's vejéről Topoldról vala szó, kinek az ipa a' jegypénzt nem akarta kifizetni. E' dalok Lajos-Fülöp ellen intézvék. — A' Moniteur szerint Rigny admiral, a' ministeri tanács tagja nov. 6a és 7e közt éjjel, háromheti fájdalmi után meghalozott. — Az igazság-minister a' protestans reformált consistoriumok elnökeihez körlevelet bocsátott, melyben jelenti nekik, hogy azon lelkészeknek, kik engedelem nélkül vannak községeiktől távol, vagy tovább elmaradnak mint megengedetett, díjaikból is arányos mennyiség rovathassék le.

SPANYOLORSZÁG.

A' hírlapok telvék a' salvatierrai ütközetéről szóló különféle adatokkal; mely oct. 28án a' krisztinai sereg nagy veszteségével történt. A' Journ. d. Débats mondragoni levél szerint az írja, hogy Villareal carlospárti generál 12000 emberből álló krisztinai csapatot Salvatierrába visszanyomott, 's e' közben egy álgjut vett el 's 120 vasaslova-got fogollyá tett. A' Gazette de France következőleg ír erről: a' krisztinók Villareal által üze-tett serege 12000 főnyi volt, melynek felét részint elfogák, részint megöleék. Az ellenség fegyverei 's lovassága egy része a' carlositák kezébe esett. A' Messagerben ezt olvashatni: Cordova vesztesége közbeszéd tárgya. Bayonnei levelek szerint d. Carlos seregei 26án a' Vitoriából Segurába

's Salvatierrába vezető uton állottak. Cordova, ki 12000 embernek parancsolt, mindent elintézett az ütközetre; a' carlositák 27én csekély csata után, visszavonultak részint Salvatierrába, részint Segurába. Cordova nyomban követé őket Salvatierra felé 's e' várost elfoglala. De a' carlositák, miután magokat összeszedék, 25 zászlóaljjal visszatértek Salvatierrába, 's Cordova nem reménylhetvén 12000 emberével nekik ellenállhatni, visszavonulásra határozá magát. Azonban ez már késő volt; a' városon kívül fekvő osztlályok elválasztattak a' főseregtől, 's Cordova maga is alig viheté végbe visszavonulását a' fősereggel. Carlositák azt állítják, hogy 6000 embert veszte részint holtakban, részint foglyokban; de isméretesb ezen párt szájassága 's nagyítása, hogy sem ez állítást hinni lehetne. Annyi mégis bizonyos, hogy a' királyné serege nem kis veszteséget szenvedett ez alkalommal ugyanazon helyen, hol Valdest egy évvel ezelőtt Zumalacarregruy megverte. — Későbbi hírek által a' veszteség még bizonyosabb lön. Cordova, a' carlosiaktól folyvást üzelve, szörnyü szorongatások közt, a' legnagyobb rendtelenségben érkezett 29 zászlóalja romjaival Vitoriába, Ellenben krisztinai forrásból eredő tudósítás szerint a' dolog ábrázolja egészen másszint ölt: 27én Cordova generál megtámadá a' salvatierrai házakban rejtéző carlositákat, 's ez alkalommal hasonló bátorságot fejte ki, mint Mendigorriánál. Seregei minden nehézségen győzdelmeskedtek, a' városba nyomultak, 's mintegy 2000 carlositát részint megöltek részint elfogtak. A' carlosi sereg' maradéka elillant, 's másnap új csapatokkal erősödve megjelent; Cordova ellenben semmi új segedelmet nem kapott. Nem akarván fáradt katonáit illy egyenetlen harc veszélyeinek kitenni, parancsot adott visszavonulásra. Ütközben támadott meg utóserege. A' generál elérte Vitoriát, egy álglyut 's néhány száz embert vesztvén. A' carlositák vesztesége sokkal nagyobb volt. E' zavaros hírek újabb 's biztosabb fölvilágításokra várnak.

Az oct. 27. és 28ki ütközetet, mond az Indicateur, valamennyi levelezés bizonyítja. Körülményeit igen különbözön adják elő; de a' mit bizonyosnak tarthatni, az, hogy 27kén a' carlositák vesztettek, 28kán pedig Cordova serege nem annyira megveretett mint szétüzetett. Sareban a' hatóság tudósítást kapott, hogy 27kén midőn a' krisztinaiak támadák meg a' carlositákat, ez utóbbiaknak négy egész zászlóalja semmivé lön. Ugyan e' tudósítás szerint, ez ütközet másnap, midőn a' carlositák új erősödést nyertek, még nagyobb elkeseredéssel folytatott, 's Cordova Vitoria felé visszavonulást intéztében nem ugyan 6000 embert holtban 's 3 ezret fogolyban, de még is mintegy 3—4000 embert vesztett oly móddal, hogy e' meny-

nyiségnek két harmadá valami magyarázhatlan félelemtől áthatva a' merre látott, szanaszét futott. D. Carlos e' fontos győzdelmért minden helyen nyilvános imádkozást és hálaadásokat rendelt. — Sajnálatos hogy Cordova az alatt, míg az ország minden részében új csapatok gyűjtetnek, elég gondolatlan volt okos és politikai szemességü tehetségéből kilépni, 's a' carlositákkal harczra kelni. — D. Carlos fő hadiszállását ez ütközet után, a' National állítása szerint, Vitoriába helyezte át. A' Moniteurnek nov. 9iki száma szerint Perpignanból novemb. 4kéről a' francia kormányhoz jött hivatalos levelekben jelentik, hogy Tremplnél Ros d' Eroles carlosi zászlóaljából a' krisztinaiak két csapatot elfogtak. A' tartományokban gyűjtött krisztinai új seregek mindünnen indulóban vannak az északi tartományok felé. Madrid csöndes. A' közelebb napokban e' városba két új nevezetes jövevény érkezett meg hadi szolgálatát ajánlani a' királyné 's szabadság ügyének. Egyik az isméretes Ramorino general; másik, szinte lengyel, Dumarr ezredes, ki a' kormánnyal még az előbbi hadminisiter Ahumada idejében szerződésre lépett egy lengyel dzsidás csapat-kiállításra, 's most e' szerződést kész lenne teljesíteni. Azonban mint látszik a' kormány egyikkel sem sokat gondol.

Parisban néhány nap óta hire terjeng, mint-ha az angol kormány alkudozásba boesátkozott volna Spanyolországgal a' baleari szigetek átengedése miatt Anglia részére. A' National következő szinben állítja elő a' dolgot: „Amaz élénk részvétet, mellyet az angol kormány némi idő óta a' spanyol ügyek iránt mutatni kezd, nagy részint ama' finanzia és kereskedési érdekeknek kell tulajdonítani, mellyek a' londoni gazdag tőkepénzesek 's birminghami szállítók 's Mendizabal ur közt fenforganak. De nem csupán ezek indítóeszközei a' whig ministerségtől eredő nagy pártfogásnak 's azon jó szolgálatnak, mellyet az angol hírlapok az új spanyol ministerségnek tesznek. A' spanyol kölesönök biztosabb összeolvasztásán 's az angol kereskedelemre mutató gazdag kilátáson kívül, még birtok-átengedést is emlegetnek Anglia részére, 's ezen birtok gyanánt a' baleari szigeteket jelelik ki, mint zálogot némi új kölesönzésre, mellyet Spanyolország Angliától lenne fölveendő. A' Balearok csoportulata 54 angol mérföldre fekszik sz. Mártonfoktól a' valenciai királyságban, 's magában, foglalja Iviça, Maiorea, Minorea, Formentera 's még más apró szigeteket. A' földközi tenger, melly ezen szigetek 's a' valenciai királyság szárazföldi partjai között esik, a' „Balearok csatornája“ név alatt isméretes. Palma, a' fölügyelőség főhelye, székül szolgál a' maiorcai főkapitánynak, van jókora kikötője, vára, 's meg lehetős számu lakossága. Palma a' közép száza-

dokban egyik nevezetes rakhelye volt az Európa és Kelet közti kereskedésnek; mostanság lakosai száma 34 ezerre megy. A' szigetnek másik előkelő városa Mahon, fekszik Minorca szigeten, csinos kereskedési város, és erősséggei bir. Iviça szigetnek nevezetes sóaknáji vannak. — Könnyen láthatni, mi fontos lenne Angliának ezen szigetek birtoka, melly némileg képes lenne Franciaország összeköttetését az afrikai partokkal, elszakasztani. Mi a' dolog fessegetésével nem akarjuk fölháborítani Mendizabal ur nemzeti érzését, de nem akarva is visszaemlékezünk az angol kormány egykori szándékira hasonló esetben, midőn a' portugáli koronáért d. Pedro és d. Miguel közt folyt vala a' vetélkedés. A' dolgot elég világosan bizonyító hivatalos oklevelek megjelentek a' Journal de la Hayeban, Saraiva ur közlése után, ki akkor időben Londonban d. Miguel ügyviselője volt. Két nappal t. i. azután, midőn a' Times d. Pedro ügyét mint bizonyosan veszettet rajzolta elő, a' londoni kormány egymásután két ülést tartott, mellyben kiválólág csupán Portugália ügye vétetvén föl, a' tanácskozás a' fölött folyt, mikép kelljen ismét Nagybritannia szövetségét d. Miguelnek helyre állítani. A' tanácskozás vége 3 föltéttel lett: a) közbocsánat; b) d. Pedronak és leányának élethosszig tartó nyugpénz; és c) az Azori szigeteknek Nagybritannia részére átengedtetése. Ezen szigeteket a' portugálok 1448ban fedezték föl, 's összes terjedelmök mintegy 800 négyszög mérföld. Fekvésök az oceán közepén esik 800 angol mérföldre távol Portugáliától. Részei ezek: Terceira, S. Jorge, Gratiósa, Fayal, Flores, Corvo, és Santa-Maria szigetek. — Saraiva ur, midőn ezen föltételek vele közöltettek, illy észrevétellel küldé meg azokat d. Miguelnek: „Mikülönösen a' 3ik pontot illeti, ez annyira sértő és botránkozató, hogy minden megegyeztetési mértékben tul esik. Azonban mind e' mellett nem veszhetjük szemünk elől azt, hogy, — mivel Angliának hatalom van kezében, 's fájdalom! mint tapasztalás tanítja, e' hatalommal lélekisméretlenül él vissza, egykor ezen gyaláznak még is kénytelenek lehetünk magunkat alája vetni, 's idegen kézre jutni látni a' portugáli korona egyik legszebb virágszálát, fölfedezési dicsőségünk egyik legdrágább emléket 's a' világ egyik legszebb 's legjobb fekvésű tartományát.“ — A' dolog az igaz csak föltételeknél maradt, mert d. Miguel Portót be nem vehette, 's d. Pedro szerencséje később egészen füstbe oszlatá Anglia szándékát: — de ime a' hasonló alkalom Spanyolországra nézve hasonlót látszik előidézni. Ehöz járul egy még új körülmény, ugyanis novemb. 3kárul Toulonból ezt írják: Legközelebb hét hajónk lesz a' földközi tengeren, a' Suffren melly 100, a' Duquesne 80 álgys, továbbá a' Nestor,

Scipion, Ville de Marseille és Trident. Ezenkívül a' 112 álgys Montebello indulóban van, Algesiras és Jupiter pedig szint e' czélra készülnek. Illy nevezetes hajóhad küldetése, bizonyosan komoly történetet sejdített. Némellyek azon gondolatban vannak, hogy talán mi akarnók a' balesariszigeteket elfoglalni gondoskodólag az esetre, ha az éjszakamerikai had ellenünk törne, mivel illy formán ezen had előtt minden menekvés hely zárva lenne a' földközi tengeren. Való, hogy ez jó gondoskodás lenne minden más ministeriumnak, akár Jackson ellenséges indulatja, akár az angolok cseles terveik ellen.

A M E R I K A.

Éjszakamerikai egyesült statusok: Ujyorkból oct. 2ról a' Courier des États unis cikkelyt közöl e' czim alatt: „A' demokratiáról Amerikában,“ mellyben az elnökválasztás iránt következő megjegyzést olvashatni: A' status-főválasztás veszélynek szokta kitenni az országot, de csak akkor, ha a' végrehajtó hatalomnak, melly természetesen mindig a' status fejénél szokott lenni, nagy szabadékai vagy előségei vannak. A' statusfőválasztás veszélyei tehát azon mértékben nőnek, mellyben annak egyenes befolyása a' status ügyeire növekszik. Még eddig azonban nem történt, 's nem is hihető megtörténhetése, mikép találkozzék az egyesült birodalomban valaki, ki az elnöki méltóságra ohajtván jutni, becsületét 's életét kockáztatná, mert hatalma ideigleni, korlátozott, független. Még eddig az elnökségre vágyók nem voltak igen képesek nagyon élénk részvétet, vagy magas szenvedélyt gerjeszteni személyök iránt a' népben, azon egyszerű oknál fogva, mert a' kormánypolczra jutva barátaiat sem gazdaságra sem dicsőségre nem segíthetik föl, 's hatalmok sokkal csekélyebb, hogy sem a' pártok, mellyek megválasztásukkor támodnak, bennök szerencsés-jöket vagy vesztüket pillantanak meg. Választó statusokban, midőn az ujdön választás ideje bekövetkezik, a' statuskormány kerekei csak maguktól forognak. Az egyesült statusok elnöke ugyan nagy befolyással bir a' status ügyeire, de épen nem vezérli azokat, 's a' nagyobb hatalom a' nemzeti képviselés részén áll. Az egész nép tömegét meg kellene tehát változtatni, nem csak az elnököt, hogy a' politikai elvek 's rendszer megmástitassék. — Amerikában főkép az igazgatási rendszer részletei minden négy évben másulnak törvény szerint. Ámbár a' tisztviselők helyzete ez által igen bajos, mert változó, e' körülmény Amerikában még sem nyomasztó. Az elnök megmástithatja itt nézetét, a' hányszor tetszik neki, a' nélkül, hogy a' status szenvedne miatta, vagy veszélyben forogna. Amerikában a' társaság úgy van szerkesztve, hogy önma-

gát fen bírja tartani, 's nem szorult segélyre. Külveszélyek épen nem lehetnek fenyegetők. Ehez képest az elnökválasztás okozhat ugyan némi izgást, de veszélyt soha sem.

Délamerika. A' Globe Buenos-ayresből aug. 22ig ad híreket. A' Cordova tartományyal félbenschakasztott közlés még nem nyitott meg hivatalosan; azonban legkisebb aggodás sem volt az iránt, hogy a' republica nyugalma meg fogna e' végett háboríttatni. — Boliviából jött híreknél fogva Rino, Peru tartományinak egyike függetlenné nyilvánította magát, 's gyűlést vagy congressust hitt össze, mellyre minden környék négy követet küldjön. A' viatások azon kérdéssel fognak megnyitani: millyen kormányrendszer lesz legillőbb az országra? A' köz érzelem leginkább a' szövetséges kormányra (foederatív) hajlik, a' Peruban eddig fenállott központosító rendszer helyett. —

SVÉDORSZÁG

Berlini levelek Stockholmból nov. 3ról jelentik, hogy a' király egy század-negyed előtti, Stockholmba tartott bémenete ünnepét fényesen ültte meg a' nép. A' főkormányzó nagy lakomát adott, mellyen a' király 's a' korona-örökös is megjelentek. Ebéd után a' király, királyné, korona-örökös, és korona-örökösne a' színházba mentek, hol Sponcini Cortez Ferdinandját játszottak. A' nézőség valamint menet, 's jövet, ugy magában a' színházban is lelkesüléssel fogadá 's üdvözlé a' magas vendégeket. — A' királyt családostul mind a' színházba, mind vissza fegyveres polgárság kísérte. — A' néptömeg közt több izben lelkesüléssel megzendült a' nemzeti ének. A' főkormányzó másnap ezen ünnep 's az általa megült nap emlékezete megalapítására a' királynak a' fővárosi polgárság azon határozását nyújtotta be, mellynél fogvást az éjszaki külváros és Ladugårdslandet közt saját költségükön vas-híd építtessék, e' fölött a' szomszéd folyam-hozzanti part gránitkövekkel rakassék ki. —

NÉMETORSZÁG.

Mint mondják, a' bajor kormány utasítást adott ki terület-fölvételre a' München és Augsburg közt fölláttandó vas-ut tekintetében. — Dunával a' Rajnát egy harmadik társaság is szándékozik összekötni. A' Journal de Liege e' tekintetben következőt közöl Londonból oct. 20ról: „Épen most voltam egy társaság gyűlésében, mellynek hasznos következtetési leginkább Belgiumra nézve lehetnének, ha kivált ez a' német-porosz rendszerhez állana. A' hozott végzések egyike az volt: küldessenek érdemes mérnökök a' Duna 's Rajna közötti földtér-megvizsgálásra, biztosításul: lehet é ott vasutat állítani, 's mennyibe kerülend az? — Három fő részvényes neveztetett ki, azon

külön német kormányokkal intézendő alkudozásra, mellyek birtokin a' vasut átmenendő. Ezen új kapcsolat létesítésével az angol 's belga kereskedés tetemesül nyerne gyorsaságban, de szállítási költséget is kimélné meg, 's Hollandia vizszállításával a' Dunára is kiállhatná a' versenyt. A' részvényesek hiedelme szerint a' kamatok itt idomszerűen nagyobbak lesznek, mint a' duna-rajnai csatorna-társaságéi. — Egy más társaság meg Altónát 's Hamburgot szándékozik egybe kapcsolni Lübeckkel, szinte vasut által. A' vállalkozás sikerére 300,000 ft sterling szükséges, mellynek felét a' szárazon gyűjtenék, felét Angliában. —

Kasselből oct. 30ról azt írják az Allg. Ztgban, hogy Allix, az egykori királyi westphali altábornok, azon jószága iránt Kurhessenben, mellyet a' westphali kormány alatt vett vala, folytatott pörét valamennyi bíróság előtt megnyerte. A' tábornok már a' német szövetségnél is szorgalmazá ezen ügyét, de sükeretlenül, 's pöre husz évig tartott. — A' dunamajnai csatornáról azt írja a' kölni kereskedői organum, hogy a' részvényeket már mind elkapták. Efelőtt hosszas czikkelyt közöl azon hasznokról, mellyek e' vállalkozásból eredhetnek.

Schwarzburg-Sondershausen herczegségben azon tekintetből, mert a' szerencse- vagy is lottojátékok a' nép erkölcsét fölötté megrontják, kemény büntetés alatt minden magányos lotteria megtiltatott, 's az eddig netalán kiadott engedelmek lottojátékokra megsemmíttettek; kivevén a' statuslotteriát, — mellyben játszani ezentul is szabad marad. — Német lapok azt hirlik Párisból, hogy ott rendkívüli felfödözés tétetett, mellynél fogvást a' szénsavanyu szesz (gáz) csepalakú higsággá változtatható, 's ezen alak ismét légalakuvá. Az erő, mellyel ez megtörténhetik, nagyobb rugalmu (elasticitasu) mint a' gőzerő. —

SCHWEIZ.

Schweizi lapok bizonyos gyilkosságról emlékeznek, mellyet egy zürichi tanulón követtek el. Az új zürichi lap részletet ad illy gonosztetről: hogy e' fiatal ember neve Lessing Lajos, tanuló 22 eszt. atyja Lessing Lajos, kereskedő 's birtokos Poroszországban. — Holttestén negyven nyolcz szurás találtatott, többnyire mind a' szív tájékán. Még több volt pedig azon szurások száma, mellyekkel a' ruha fel volt hasogatva 's keresztül lyuggatva, valamint a' sebek nagy száma, ugy szinte azok mineműsége több tettet gyanítat 's törrel élést. A' meggyílholt déleesti hat óraker hagyá el a' muzeumot, 's bizonyos helyen (egy vendéglőben) mulatságra várták, hol néhány barát számára vacsorát parancsolt születésnapja megállítására. De nem jött el. Gyanítják, hogy a' muzeumból eltávoztakor máshova csalták el 's így az éjt hihetőleg valamely társaságban töltötte,

bert reggel hátán még meleget leheté észrevenni; valamint azt is gyanítják, hogy csak a' meggyilkolás után hozott a' holttest azon helyre, hol reggeltaláltatott. A' holttest ünnepélyesen temetett el a' község, tanítók, 's tanulók számos kíséretében. A' nyomozó bíróság szorgalmasan fűrkészteti a' gonosztett szerzőjöt, de még eddig minden fáradsága sikertelen volt. Az új zürichi lap ez alkalommal keményen kikel a' pártorkodás ellen, mellynek áldozatjával véli a' meggyilkoltat is.

ELEGYHIREK.

A' szabadékos ausztriai nemzeti bankigazgatás nov. 5kéről jelenti, hogy 10én az eddig általa beszédett 10 milliónyi papirospénz nyilvánosan el fog égettetni. — A' legjelesb orosz juhászok majd mindnyájan Tauria, Pultawa és Jekatherinoslaw tartományokban találkoznak. Ezek közt van az Anhalt-Cötheni hgé 17000, Vassal francia uré 30,000, Potier generálé 19,000, Stieglitz báróé kettő 23,000, Liitta grófé 22,000, 's Rasmowski grófnéé 54,000 juhval. — Az odessai hírlap oct. 9kéről leírja azon földrengést, melly Kaissariéh (régi Caesarea Cappadociában) városát 's a' körüle fekvő falukat látogatta meg. Aug. 25én t. i. délután 5 órakor Ardscheh hegyből, mellynek oldalához a' mondott város támaszkodik, sűrű füst-oszlop emelkedék, 's tűz lobbant elő iszonyu robajjal. Hasonlított ez egy vulkán kitöréséhez. Ugyanazon pillanatban rémitő földrengés kezdődött. A' rázások 7 órányi idő alatt folyvást megújultak; egyik a' másikat sűrűn és ijesztő dörgéssel követé; 's a' lakosok úgy érzék magokat, mint egy szélvészmozgatta orkános tenger színén. Több mint 2000 ház összeröskadt; az ijedség leírhatatlan volt, a' lakosok egymást gázolva futottak a' mezőre, de sokan futamodtok közben temetettek az omladék alá. Mintegy 150 személy veszett el. Sept. 1eig naponként háromszor négyszer megújult a' rengés, de gyöngülő erővel 's nem olly károsan. A' mezőre 's falukra menekedett lakosok még akkor sem térhettek vissza a' városba. Minden, az Ardscheh hegytől délre, 30 mérföldnyi térközön fekvő falu szenvedett e' csapásban. Az emberek közül sok elveszett, a' lakok nagy része rommá lön azokban. — Kölnből írják, hogy ott a' Martinés Van Aken urak híres állatgyűjteményökben találkozó nőtigris oct. 25én 3 kölyket hozott világra, 's az anya és kölykei virágzó egészségben vannak. Ez olly természeti jelenés, mellyet Európa első ízben lát tigriseknél. — Oportóban egy a' régiség történeteire nézve igen fontos fölfedezés történt. Santa Maria de Merinhao monostorban, Entre Douro y Minho tartományban „Bibloszi Philo phoeniciai történeteinek kilencz könyveire“ találtak, miket Philo, Sanchuniathon phoe-

niciai nyelven irt munkájából fordított görögre. E munkát eddig csak Eusebius „praeparatio evangelicájából“ ismérték, de csupán az első könyvet, 's azt is romlottan. Pereira ezredes, kinek a' tudós világ e' fölfedezést köszöni, nem sokára nyomtatás alá adandja e' munkát Németországban.

A' párisi tud. Akadémia' ülésében oct. 26án Arago ur új nézeteit nyilvánítá a' Halleyi üstökösről; mi szerint ennek magva területére nézve kétszer nagyobb lett, világa pedig összefolyt, mintha nedves üvegen által nézte volna az ember. Egyszersmind egészen új fénypontok léptek elő az üstökös testén, ugyhogy a' kérdés: valljon az üstökös maga körül forog e? mindeddig nincs megfejtve. Mindeddig t. i. nem volt teljesen elhatározva: van-e az üstökösöknek saját fényök, vagy csak a' naptól kölcsönzik azt? Ha egy fénysugárt valamely prizmán áteresztünk, 's azt gönczölösítjük (polarizáljuk), két hasonerejű szinkép származik, azon esetben, ha a' fénysugár világító testtől jö; két egyenetlen erejű pedig azon esetben, ha a' fénysugár csak megvilágított testtől ered. Illy eszköz által akarák eddig kikémleni: valljon bír é az üstökös saját fényel? de mivel a' fényerő különbözőése a' két szinképben gyakran igen gyönge: még ez által teljes bizonyosságra nem leheté jutni. De Arago ur ollyképen intézkedett, hogy a' gönczölösített fénysugár, a' szerint a' mint világító, vagy világított testtől ered, a' prizmán által vagy veres, vagy zöld szinképet mutat, 's így teljes kielégítésre fölfedezte, hogy az üstökös' fénye nem sajátja, hanem a' naptól visszavert fény.

Regensburgból írják, hogy a' Walhalla építetése, mellyet ő föls. a' bajor király Regensburgtól 2 órányira emeltet, szorgalmasan halad előre, de, ámbár már 4 év óta foly, 's rajta minden nyáron 3—400 ember dolgozik, még legalább négy esztendő kivántatik teljes végbehajtására. A' királynak ezen nagyszerű vállalatja, mellyhez természetesen, kőműveseken 's ácsokon kívül, más egyéb kézművesek is munkákat szolgáltatnak, az egész környék' munkás osztályának gazdag keresetet ad. A' Walhalla' külseje körösleg 100 óriási oszloppal lesz diszesítve, mik közül már 32 kész. Ezenként számos idegent, különösen angolt csal oda ezen nagy német nemzeti épület' nagyszerű tekintete. — Kölnben jelenleg egy részvényes társaság alakul, mellynek czélja Londonban szállást intézni olly személyek számára, kik a' rajnai gőzhajózás alkalmával élendnek Londonba utazásra — hogy ott ügyes bajos dolgaik vagy mulatság végett néhány napot töltsenek. Az utazásra és ott tartzkodásra megkivántató mennyiségű pénz meg fog határozatni. —

Bankrészvény nov. 18kán 1388 $\frac{1}{2}$.